

Bij wijze van aarzelen: het effect van pauzes bij eerste- en tweedetaalsprekers op brongeloofwaardigheid

Onderzoek naar het effect van stille en gevulde pauzes bij eerste- en tweedetaalsprekers op de brongeloofwaardigheid van de spreker

M.M. Willemsen | 4013948 | m.m.willemsen@students.uu.nl

Bachelor Communicatie- en Informatiewetenschappen

Cursus: Eindwerkstuk Communicatiestudies

Begeleider: Nivja de Jong | Tweede lezer: Anneloes Canestrelli

Faculteit Geesteswetenschappen | Universiteit Utrecht

ABSTRACT

In dit onderzoek wordt gekeken naar het effect van pauzes op de brongeloofwaardigheid van de spreker. Dit effect lijkt te verschillen voor gevulde en stille pauzes, maar ook voor eerstetaalsprekers (T1-sprekers) en tweedetaalsprekers (T2-sprekers). T2-sprekers, vergeleken met T1-sprekers, maken anders gebruik van pauzes in hun spraak door verschillen op de gebieden van woordenschat, grammatica, vloeiendheid en moedertaal. Door de verschillen tussen T1-sprekers en T2-sprekers kunnen pauzes een ander effect hebben op de beoordeling van de brongeloofwaardigheid van de spreker. In het experiment luisterden respondenten naar acht verschillende geluidsfragmenten waarin vier verschillende condities voorkwamen: (1) spraak met gevulde pauzes en stille pauzes, (2) spraak met gevulde pauzes en zonder stille pauzes, (3) spraak zonder gevulde pauzes en met stille pauzes en (4) spraak zonder gevulde pauzes en zonder stille pauzes. Deze geluidsfragmenten verschilden ook op het aspect of het werd ingesproken door een T1-spreker of een T2-spreker. Geconcludeerd kan worden dat pauzes over het algemeen niet leiden tot een lagere brongeloofwaardigheid. Verder bleek er ook geen verschil in effect op de brongeloofwaardigheid tussen gevulde pauzes en stille pauzes. Wel worden T2-sprekers grotendeels slechter beoordeeld op brongeloofwaardigheid dan T1-sprekers en zorgde het weglaten van pauzes bij T2-sprekers tot een betere beoordeling.

Datum: 30-10-2014

Sleutelwoorden: eerstetaalsprekers, tweedetaalsprekers, onregelmatigheden, stille pauzes, gevulde pauzes, brongeloofwaardigheid, competentie, karakter, sociabiliteit

1 Inleiding

Het is een uitdaging om in de huidige maatschappij de aandacht van iemand te trekken. Het vasthouden van die aandacht, is weer een andere uitdaging. Mensen worden in het dagelijkse leven geconfronteerd met verschillende sprekers die je aandacht willen trekken. De spreker kan een medestudent zijn in de klas die een debat houdt, een verkoper in een TelSell-reclame op de televisie die een product probeert te verkopen, een docent die lesgeeft of een vriend die een advies geeft aan een andere vriend. Wat houdt de aandacht van een luisteraar bij een spreker? Een mogelijk antwoord is: brongeloofwaardigheid. De brongeloofwaardigheid heeft te maken met de waargenomen mogelijkheid en motivatie om te voorzien in nauwkeurige en waarheidsgetrouwe informatie (Kelman & Hovman, 1953). Luisteraars worden eerder overgehaald als de spreker zichzelf als een bron presenteert met een hoge geloofwaardigheid (Hovland, Janis & Kelly, 1963).

Verder is de manier waarop sprekers hun boodschap overbrengen van grote invloed op de luisteraar (Hosman, 2002). Sprekers hebben een bepaalde stijl van spreken. De één laat vaak stiltes vallen, de ander zegt vaak 'uhm' en weer een ander herhaald zijn woorden. Het systeem van spraakklanken is een indicatie van het accent van de spreker en de perceptie van brongeloofwaardigheid (Mulac, Hanley & Prigge, 1975). Luisteraars oordelen hierover en dat kan ook niet zonder verschillen in spraak (Bradac & Bowers, 1979). Hebben deze eigenschappen en verschillen van een spreker invloed op de brongeloofwaardigheid van een spreker? Vaak wordt in de literatuur de invloed van spraakstijl op begrijpelijkheid (Fox Tree, 2001; Arnold et al. 2004; Corley et al., 2007) en vloeiendheid (Bosker et al. 2013; Derwing et al., 2003) van de spreker onderzocht. Dit onderzoek is echter gericht op de brongeloofwaardigheid van een spreker. Linguïstische signalen lijken namelijk anders te werken voor sprekers met een hoge mate van brongeloofwaardigheid dan sprekers met een lage brongeloofwaardigheid (Blankenship en Craig, 2007). Het effect van pauzes op de brongeloofwaardigheid is nog niet uitgebreid onderzocht.

Sprekers aarzelen al aardig wat in hun moedertaal, laat staan als de spreker zich wil uiten in een andere taal. Dat gaat niet zonder problemen. Zorgen ook deze aarzelingen voor een andere beoordeling vergeleken het spreken in de moedertaal? Verschilt de beoordeling van brongeloofwaardigheid voor tweedetaalsprekers (T2-sprekers) vergeleken met eerstetaalsprekers (T1-sprekers)?

Dit onderzoek geeft antwoord op de bovenstaande vragen door in een experimentele setting brongeloofwaardigheid te meten en het effect van pauzes daarop bij T1-sprekers en T2-sprekers. De onderzoeksvraag is als volgt: heeft spraak met pauzes een effect op de brongeloofwaardigheid van sprekers? Als eerste wordt naar deze vraag toegewerkt in het theoretisch kader waar ook uitgelegd wordt wat bedoeld wordt met onregelmatigheden in spraak, wat voor pauzes er zijn en waarom ze gesproken taal beïnvloeden. Vervolgens wordt besproken wat verstaan wordt onder brongeloofwaardigheid en hoe pauzes hier invloed op uitoefenen. Tot slot wordt in het theoretisch kader een verband gelegd tussen het gebruik van pauzes en tweetaligheid. In de methode wordt besproken hoe in het experiment de aanwezigheid en afwezigheid van pauzes op de brongeloofwaardigheid van de spreker is gemeten. In de resultaten wordt verslag gegeven van de uitkomsten van het experiment om vervolgens in de discussie deze resultaten nogmaals samen te vatten, de resultaten terug te koppelen naar de literatuur, beperkingen van het onderzoek te bespreken en suggesties voor te stellen voor vervolgonderzoek.

2 Theoretisch kader

2.1 Onregelmatigheden in spraak

Per 100 gesproken woorden zijn ongeveer zes woorden beïnvloed door onregelmatigheden in taal, zoals *hedges* ('geloof ik') en *tag questions* ('toch?') en pauzes (Tree, 1995). Er zijn twee soorten pauzes in spraak te onderscheiden: stille pauzes, waarbij er niets wordt gezegd, en gevulde pauzes die gekenmerkt worden door uitingen als 'eh', 'uhm' en andere varianten. Chomsky (1965)

beschouwt pauzes als *niet-linguïstisch*, omdat het 'errors' zijn bij het toepassen van kennis van taal in uitvoering. De resultaten van Arnold et al. (2004) benadrukken dat onregelmatigheden in taal gezien moeten worden als linguïstische signalen, in plaats van errors of ruis. Luisteraars verwachten vaak nieuwe informatie nadat er aarzelingen optreden en oude informatie als er geen onderbrekingen zijn in de spraak. Luisteraars halen derhalve informatie uit aarzelingen, doordat verwachtingen worden opgebouwd over de boodschap. Men kan pauzes dus beschouwen als linguïstische signalen: uitingen die deel uit maken van taal.

Vanuit dit perspectief bezien zijn pauzes net zoals woorden, omdat ze gebruik maken van dezelfde fonologie-, prosodie-, syntax-, semantiek- en pragmatiekstructuren als gewone woorden (Clark & Tree, 2002). Het verschil met woorden is echter dat pauzes verwijzen naar de spraakuitvoering op het moment van spreken (Clark & Tree, 2002). Een spreker geeft met 'uhm' bijvoorbeeld aan dat er een grote of kleine vertraging aankomt. Sprekers kunnen deze aarzelingen in spraak uiten wanneer sprake is van een beurtwisseling van sprekers of juist het vasthouden van een beurt. Aarzelingen komen ook voor wanneer onzekerheid heerst bij de spreker bij het vinden van een woord of om te bedenken wat ze gaan zeggen (Brennan & Williams, 1995).

Uit een onderzoek van Corley en Stewart (2008) blijkt dat woorden die vooraf worden gegaan door aarzelingen, beter herkend worden in een geheugentest. Ook bij Tree (2001) bleek dat aarzelingen de aandacht verhogen bij luisteraars. Wanneer respondenten werd gevraagd een woord te herkennen dat ze in spraak hoorden, werden woorden waarbij een 'uh' aan vooraf ging, sneller herkend. Naast het aandachtverhogende aspect van aarzelingen, ontstaan verwachtingen van de luisteraar wanneer er wordt geaarzeld. Luisteraars verwachten na aarzelingen nieuwe informatie (Arnold et al., 2004). Bij sprekers waar geen aarzelingen voorkwamen, verwachtte de luisteraar informatie die eerder werd genoemd en overeenkwam met de prosodie van het voorgaande in de zin. Spraak met pauzes bevat belangrijke informatie die luisteraars gebruiken om verwachtingen te creëren. Kortom, pauzes beïnvloeden de manier waarop luisteraars gesproken taal verwerken.

2.2 Brongeloofwaardigheid

Pauzes die voorafgaan aan woorden, helpen wellicht de luisteraar bij het verwerken van spraak, maar daarnaast kunnen pauzes de luisteraar ook beïnvloeden bij het beoordelen van de spreker. Uit onderzoek van Brennan en Williams (1995) blijkt dat antwoorden die sneller geproduceerd worden, eerder als correct worden beschouwd, dan antwoorden die langzaam worden geproduceerd. Daarbij worden ook antwoorden die vooraf gaan aan gevulde pauzes eerder als correct beschouwd dan antwoorden waar stille pauzes aan vooraf gaan. De spreker, en daarmee de bron, wordt eerder als geloofwaardig gezien, wanneer er pauzes vooraf gaan aan de antwoorden.

Brongeloofwaardigheid wordt ook wel *ethos* genoemd en heeft vele vormen aangenomen door de jaren van onderzoek heen (McCroskey & Young, 1981). Volgens McCroskey & Young (1981) moet brongeloofwaardigheid niet op een gelijk niveau worden gesteld met de perceptie van een persoon. Brongeloofwaardigheid is een groter en meer overkoepelend concept dan de waarneming van een persoon. Volgens McCroskey en Young (1981) zijn er drie dimensies die brongeloofwaardigheid omvatten. De eerste dimensie is de kennis van de bron over het besproken onderwerp. Deze dimensie wordt door de onderzoekers samengevat als 'competentie'. De tweede dimensie betreft de mate van waarheidsliefde en geloofwaardigheid. Deze dimensie wordt samengevat als 'intentie' en hangt samen met de intentie van de bron om geloofwaardig over te komen en richt zich op het karakter van de bron. Tot slot is er de dimensie die de attitude van de bron tegenover het welzijn van de luisteraar beschrijft. Dit is de intentie van de bron om sociaal te zijn, ook wel *sociabiliteit* genoemd.

Pauzes zorgen voor een negatieve beoordeling van competentie en karakter. Pauzes worden namelijk gerelateerd aan zelfcontrole, omdat sprekers die onzeker en incompetent zijn, beschouwd worden als sprekers die geen controle hebben over zichzelf of hun spreekgedrag (Miller & Hewgill, 1964; McCroskey & Mehrley, 1969). Hieruit blijkt dat pauzes waargenomen worden als een indicatie voor onzekerheid. Zo worden sprekers die zonder pauzes spreken als meer competent gezien. Uit

onderzoek van Hosman en Siltanen (1994) kwamen boodschappen met pauzes beduidend minder autoritair over en scoorden ze ook lager op sociabiliteit. Pauzes in spraak hebben veel invloed op de beoordeling van de spreker op het vlak van competentie en aantrekkelijkheid (O'Barr, 1982). Bovendien blijken pauzes negatief gerelateerd te zijn aan de perceptie van competentie, karakter en autoriteit (Hosman, 1989; McCroskey & Mehrley, 1969).

Tot slot is er een verschil van effect op de luisteraar van de soorten pauzes (Tree, 2001). Gevulde pauzes en stille pauzes lijken niet hetzelfde te worden beoordeeld door de luisteraar. De aanwezigheid van gevulde pauzes geeft de luisteraar informatie over de aankomende spreekvertraging. Bij stille pauzes is het voor de luisteraar niet af te leiden of de sprekers de pauzes zagen aankomen of niet. Kortom, gevulde pauzes geven de spreker meer informatie tijdens het spreken dan stille pauzes, waardoor een spreker sociaal is tegenover zijn luisteraar en de luisteraar zich meer kan voorbereiden op wat er gaat komen. Hierdoor kan de luisteraar de spreker die gebruik maakt van gevulde pauzes hoger beoordelen op sociabiliteit.

2.3 Pauzes bij T1-sprekers en T2-sprekers

Pauzes worden vanuit verschillende onderzoeksgebieden onderzocht. Een spreekstijl is in sociolinguïstisch onderzoeksgebied zeer relevant, omdat het kan beïnvloeden hoe de toehoorders de spreker inschatten en zo wordt spraak gezien als meer of minder krachtig (Hosman & Siltanen, 2011). Linguïstische markeringsen zoals pauzes maken volgens dit onderzoeksgebied spraak minder krachtig (Blankenship & Holtgraves, 2005).

In de psycholinguïstiek worden pauzes niet zo zeer gezien als meer of minder krachtig, maar als 'slips of the tongue' oftewel versprekingen, waarmee fouten worden bedoeld die onbedoeld afwijken van een spraakplan van de spreker, maar ook weer verbeterd kunnen worden indien nodig (Poulisse, 1999). In dit onderzoeksgebied wordt gesteld dat vloeiendheid sterk gerelateerd is aan spreekkwaliteit. Vloeiendheid is een moeilijk te omschrijven concept, maar laat zich definiëren door temporele en meetbare aspecten zoals pauzes, spreesnelheid en de gemiddelde duur van een woordenreeks (Ginther et al., 2010). Temporele metingen van vloeiendheid worden vaak gebruikt in psycholinguïstische studies naar de spraakuitvoering van T1-sprekers en T2-sprekers. Onderzoeken naar 'slips of the tongue' zijn zeldzaam, maar de onderzoeken die er zijn, ondersteunen het idee dat T1-productie en T2-productie erg op elkaar lijken: T1-sprekers en T2-sprekers 'verspreken' zich met dezelfde regelmaat in taal (Poulisse, 1999).

Toch hebben pauzes in taal een andere invloed bij een tweedetaalspreker (T2-spreker) dan bij een eerstetaalspreker (T1-spreker). Luisteraars schijnen ook te weten dat patronen van vloeiendheid en aarzelingen in spraak verschillen bij T1-sprekers en T2-sprekers (Bosker et al, 2014). Bij T2-sprekers komen pauzes minder consequent voor dan bij T1-sprekers.

Een belangrijk verschil tussen T1-sprekers en T2-sprekers is het gebruik van pauzes in spraak. Eén van de belangrijke eigenschappen van een T1-spreker is vloeiende en spontane spraak te produceren waar pauzes op de juiste plek in de zin voorkomen. Een T1-spreker pauzeert dus niet midden in een passage, maar er voor of er na. Dit gebeurt aan de hand van woordenschat en grammaticakennis (Davies & Elder, 2008). Deze kennis of vaardigheid bezit een T2-spreker niet in alle gevallen, waardoor de boodschap niet op de bedoelde manier kan worden uitgedrukt en zodoende worden er alternatieve compenserende strategieën toegepast om toch de boodschap uit te drukken. Terwijl T1-sprekers een gesprek met enig gemak uitvoeren, lijken T2-sprekers tijdens mondelinge communicatie veel tijd en energie te besteden aan het vormen van betekenis en plaatsen van woorden in een zin (Gass & Varonis, 1991). Dit zorgt ervoor dat T2-sprekers vaker pauzeren in een zin dan T1-sprekers. Bovendien zijn pauzes bij T2-sprekers meer gerelateerd aan problemen met het formuleren, waardoor luisteraars weten dat de pauzes minder informatief zijn voor de boodschap en te maken hebben met woordenschat- en grammaticaproblemen. Om deze reden kunnen pauzes meer voorspellend van aard zijn voor T1-sprekers.

Zodoende is een belangrijk verschil tussen T1-sprekers en T2-sprekers dat T2-spraak is minder vloeiend is dan T1-spraak (Poulisse, 1999). Dit is het uitgangspunt van verschillende onderzoeken,

waarvoor sinds 1980 het bewijs steeds talrijker is geworden. T2-spraak schijnt langere pauzes te bevatten, langzamer te zijn en uit korte taaluitingen te bestaan (Lennon, 1990; Hawkins & Bazergui, 1996). Tot slot schuilt een aanzienlijk verschil in het feit dat T2-sprekers veel taalstructuren van hun moedertaal tonen, zeker wanneer de vaardigheid van de T2-spreker in een nieuwe taal laag is (Poulisse, 1999). In een experiment van Hermans et al. (1998) lieten de onderzoekers sprekers met als moedertaal Nederlands afbeeldingen benoemen in het Engels. Daaruit bleek dat de Nederlandse naam van een afbeelding geactiveerd wordt tijdens het ophalen en gebruiken van hun Engelse 'woordenboek': woorden die semantisch gezien gerelateerd waren aan de afbeelding, vertraagden het benoemen van de afbeelding. T2-sprekers kunnen blijkbaar niet de activatie van hun moedertaal onderdrukken tijdens het raadplegen van het lexicon van de T2-taal. Zodoende lijkt bij T2-sprekers een strijd te bestaan tussen het selecteren van woorden: woorden in verschillende talen strijden om geselecteerd te worden (Costa en Caramazza, 1999; Hermans, 1998). Door deze strijd beheersen T2-sprekers wellicht niet over een natuurlijke vloeiendheid, waardoor er een hogere frequentie van pauzes is en een andere verdeling van pauzes over spraak vergeleken met T1-sprekers.

Desalniettemin lijken spreeknelheid en pauzes in spraak geen grote invloed te hebben op de beoordeling van de spreker. Munro & Derwing (1998) onderzochten de effecten van spraaktempo op de beoordeling van de luisteraar van T1-sprekers en T2-sprekers. Een langere articulatie-tijd (voor de spreker) en een langere verwerkingstijd (voor de luisteraar) hebben geen invloed op de begrijpelijkheid en accentvermindering van de spreker. Toch blijkt uit het merendeel van de onderzoeken dat er wel degelijk een verschil is tussen T1-spreker en T2-sprekers op de beoordeling van de spreker. T2-sprekers met een accent waarbij veel taalstructuren van hun moedertaal in de T2-taal te merken zijn, lijken minder goed beoordeeld te worden op status en competentie dan T1-sprekers (Strongman & Woosely, 1976; Giles, 1970). In een ander onderzoek bleek dat sprekers met een minder geaccepteerd Engels accent minder geloofwaardig en minder vriendelijk overkwamen dan sprekers met een meer geaccepteerd en gestandaardiseerd Engels accent (Payne, Downing & Fleming, 2000). Blijkbaar wordt T2-sprekers minder geloofwaardigheid gegund dan T1-sprekers. In een experiment waar Spaanse sprekers Engelse T1-sprekers en T2-sprekers beoordeelden, bleken de Spaanse T1-sprekers minder tolerant te zijn tegenover T2-sprekers: T2-sprekers werden minder goed beoordeeld op begrijpelijkheid en hoog op irritatie (Fayer & Kraisinski, 1987). Sociaal gezien hebben T2-sprekers het ook moeilijker dan T1-sprekers. T1-spraak en T2-spraak van dezelfde spreker verschillen bij beoordelingen op vriendelijkheid en intelligentie, waarbij de T1-spraak beduidend positiever werd beoordeeld (Ryan & Garanza, 1975; Arthur et al., 1974). Een accent en een grammatische opzet die niet standaard is, leidt tot een sociale barrière.

2.4 Onderzoeksvraag en hypotheses

Samenvattend kan gezegd worden dat pauzes de manier waarop luisteraars spraak verwerken (Corley & Stewart, 2008; Tree, 2001; Arnold et al., 2004; Brennan & Williams, 1995) en beoordelen op de brongeloofwaardigheid van een spreker beïnvloeden (Miller & Hewgill, 1964; McCroskey & Mehrley, 1969; Hosman & Siltanen, 1994; O'Barr, 1982; Hosman 1989). Hieruit is de volgende onderzoeksvraag voortgekomen: heeft spraak met pauzes een effect op de brongeloofwaardigheid van sprekers? Waarschijnlijk wordt brongeloofwaardigheid negatiever beoordeeld wanneer gevulde pauzes en stille pauzes voorkomen in spraak dan spraak waar geen van beide pauzes in voorkomen (Miller & Hewgill, 1964; McCroskey & Mehrley, 1969; Hosman & Siltanen, 1994; O'Barr, 1982; Hosman 1989). Er is nog weinig onderzoek gedaan naar het volledige construct van brongeloofwaardigheid met de items competentie, karakter en sociabiliteit en het effect van pauzes op deze items. Daar kan de volgende hypotheses bij worden opgesteld:

Hypothese 1: Spraak waarin gevulde pauzes en stille pauzes voorkomen, heeft een negatief effect op de brongeloofwaardigheid van de spreker vergeleken met spraak waar geen pauzes in voorkomen.

Verwacht wordt dat stille pauzes een negatief effect hebben vergeleken gevulde pauzes in spraak (Tree, 2001). Aan de hand van deze verwachting is de volgende hypothese opgesteld:

Hypothese 1a: Het effect van stille pauzes op de brongeloofwaardigheid van de spreker is groter dan het effect van gevulde pauzes op de brongeloofwaardigheid van de spreker.

T1-sprekers en T2-sprekers verschillen van elkaar op het gebied van woordenschat en grammaticakennis (Davies & Elder, 2008), vloeiendheid (Poulisse, 1999) en strijd met de taalstructuur van de moedertaal (Costa en Caramazza, 1999; Hermans et al., 1998). Verder verschilt bij T1-sprekers en T2-sprekers het gebruik van pauzes (Bosker et al, 2014; Lennon, 1990; Hawkins & Bazergui, 1996) en de beoordeling van een T2-spreker vergeleken een T1-spreker (Blankenship & Holtgraves, 2005; Strongman & Woosely 1976; Giles, 1970). T2-sprekers lijken een nadeel te hebben wanneer wordt beoordeeld op constructen die gedeeltelijk overeen komen met brongeloofwaardigheid. De vraag is of pauzes bij T2-sprekers ervoor zorgen dat de brongeloofwaardigheid beduidend lager beoordeeld wordt vergeleken met T1-sprekers. Hieruit volgt de volgende hypothese:

Hypothese 2: Het effect van pauzes op de brongeloofwaardigheid van de spreker is groter bij T2-sprekers dan bij T1-sprekers.

In dit empirisch onderzoek beoordelen luisteraars geluidsfragmenten met T1-sprekers en T2-sprekers op brongeloofwaardigheid. In deze fragmenten is gemanipuleerd op de aanwezigheid en afwezigheid van gevulde pauzes en stille pauzes.

3 Methode

Als eerste worden de respondenten en bijbehorende eigenschappen beschreven, waarna de onderzoeksopzet en het onderzoeksmateriaal volgen. Daarop volgt de beschrijving van de precieze experimentprocedure om af te sluiten met de metingen van de constructen.

3.1 Respondenten

Tweeëndertig respondenten zijn geworven door mensen te vragen in de kennissen- of familiekring. De gemiddelde leeftijd van de respondent was 27 jaar en varieerde tussen de 18 en 62 jaar ($M = 27.31$, $S.D. = 12.94$). De respondentengroep bestond voor 50 procent uit vrouwen ($n=16$) en voor 50 procent uit mannen ($n=16$). Alle respondenten hadden ten minste de middelbare school afgerond en het opleidingsniveau varieerde van laagopgeleid (MBO 6,3 procent) tot hoogopgeleid (HBO en WO 93,8 procent). Alle respondenten hadden Nederlands als moedertaal.

3.2 Opzet en materiaal

Iedere respondent kreeg acht geluidsfragmenten te horen die ze vervolgens moesten beoordelen aan de hand van negen stellingen over brongeloofwaardigheid. Deze beoordelingsstellingen zijn gebaseerd op onderzoek van Payne, Downing & Fleming (2000) en te vinden in Appendix B. De geluidsfragmenten werden geconstrueerd aan de hand van een $2 \times 2 \times 2$ onderzoeksontwerp: stille pauzes (weinig stille pauzes tegenover veel stille pauzes), gevulde pauzes (weinig gevulde pauzes tegenover veel gevulde pauzes) en moedertaal (T1-spreker tegenover T2-spreker).

In elk geluidsfragment was een spreker te horen die een presentatie bij een bijeenkomst voor buurtbewoners houdt. De spreker is een eigenaar van een supermarkt die plannen heeft om een nieuwe parkeergarage te bouwen. Er zijn drie bouwmogelijkheden voor de parkeergarage: onder de grond, op het dak van de supermarkt of naast de supermarkt. De supermarkteigenaar is voor optie twee: een parkeergarage op het dak van de supermarkt. De respondent leest zich van te voren in met een introductieverhaaltje, zodat hij of zij zich kon inleven in de situatie. Zodoende moest de respondent zich voorstellen dat hij of zij samen met de rest van de buurtbewoners in de buurt woont en informatie moet krijgen over de bouwplannen van de parkeergarage. Deze spreektaak is gekozen, omdat brongeloofwaardigheid ook deels wordt gevormd door de competentie van de spreker. Het parkeerplaatsscenario betreft het spreken voor een grote groep (buurtbewoners) en is geschikt om de competentie van de spreker te bevragen (geïnformeerdheid, expertise, intelligentie).

De geluidsfragmenten van dit onderzoek zijn afkomstig van eerder onderzoek. Voor de T1-sprekers zijn geluidsfragmenten gebruikt uit het onderzoek van Davidse (2014). In haar onderzoek laat ze 30 Nederlandse T1-sprekers acht verschillende spreektaken uitvoeren. Van de acht spreektaken is de laatste spreektaak gebruikt: het hierboven beschreven scenario van de supermarktparkeergarage (zie Appendix A). Dezelfde taak werd ook gebruikt in onderzoek van De Jong et al. (2013). In dit onderzoek werden ook verschillende spreektaken ingesproken, maar dan door T2-sprekers. De Jong et al. (2014) hebben 29 Engelse T1-sprekers en 24 Turkse T1-sprekers dezelfde spreektaken als in Davidse (2014) laten uitvoeren (in het Nederlands). De Engelse en Turkse sprekers hebben korter dan tien jaar in Nederlands gewoond en hebben een gemiddeld tot gevorderd niveau van Nederlands verworven als L2-spreker. In dit onderzoek zijn van Davidse (2014) vier T1-sprekers gebruikt en van De Jong et al. (2012) vier T2-sprekers die als moedertaal Engels hebben. Bij het selecteren van de geluidsfragmenten is gelet op ruis, geluidskwaliteit en compleetheid (sprekers maken hun verhaal af).

De acht geluidsfragmenten zijn bewerkt, zodat vier condities zijn ontstaan (zie tabel 2 hieronder): (1) gevulde pauzes en stille pauzes, (2) gevulde pauzes en geen stille pauzes, (3) geen gevulde pauzes en stille pauzes en (4) geen gevulde pauzes en geen stille pauzes. Een voorbeeld: de supermarktmanager sprak in de eerste conditie met gevulde pauzes én stille pauzes, in conditie 2 sprak de supermarkt manager met gevulde pauzes, maar zonder stille pauzes, enzovoort. Met de

software Praat (Boersma & Wenink, 2014) van de Universiteit van Amsterdam zijn de geluidsfragmenten bewerkt. Met dit programma kan men spraak analyseren en manipuleren. Door de duur van gevulde en stille pauzes bij te houden, is geprobeerd om in elk fragment evenveel gevulde of stille pauzes te verwijderen of toe te voegen (zie Appendix C voor pauze-inventarisatie). In conditie 2 werden bijvoorbeeld de gevulde pauzes gehouden of aangevuld en de stille pauzes er uit geknipt. Bij het manipuleren van de fragmenten is er op gelet dat de spraak natuurlijk bleef.

Tabel 2. *Conditie en Gemiddelde Pauzetijd*

Conditie	Gevulde pauzes	Stille pauzes	Gemiddelde pauzetijd van stille pauzes (in seconden)	Gemiddeld aantal van gevulde pauzes
1	Aanwezig	Aanwezig	14	39
2	Aanwezig	Afwezig	5	25
3	Afwezig	Aanwezig	15	2
4	Afwezig	Afwezig	5	5

3.2.1 Respondentenverdeling

De respondenten zijn verdeeld over vier lijsten (zie Appendix D). Dit houdt in dat acht respondenten de fragmenten van lijst 1 hoorden, acht respondenten de fragmenten van lijst 2, enzovoort. In een lijst verschilden de acht fragmenten van elkaar: elk fragment werd ingesproken door een andere spreker. Vier fragmenten waren ingesproken door T1-sprekers (Nederlanders) en vier fragmenten waren gesproken door T2-sprekers (Engelsen). Verder kwamen de condities twee keer voor in één lijst. Een respondent die in lijst 1 was geplaatst hoorde bijvoorbeeld in fragment 1 de eerste T1-spreker in conditie 1, in fragment 2 de eerste T2-spreker in conditie 1 en in fragment 3 de tweede T1-spreker in conditie 3, enzovoort. Een respondent in de tweede lijst hoorde de eerste T1-spreker in de tweede conditie, de eerste T2-spreker in de derde conditie, de tweede T1-spreker in de vierde conditie, enzovoort.

Uit een eenweg ANOVA bleek dat één van de lijsten verschilt van de rest op het construct 'Karakter' pauzes ($F(3, 124) = 3.07; p = 0.03$). Een eenweg ANOVA is een variantie-analyse waarmee kan worden nagegaan of de gemiddelden van twee of meer groepen van elkaar verschillen (Field, 2009). Vervolgens zijn de lijsten met elkaar vergeleken met een Post Hoc test, waarmee ook duidelijk werd wat het daadwerkelijke verschil was tussen de lijsten (Field, 2009). Uit een Posthoc Scheffe test bleken echter geen significante verschillen ($p's > 0.07$). De verdeling van de demografische gegevens van de respondenten over de lijsten is voor geslacht gelijk ($\chi^2(3) = 4.00; p=0.26$). Voor leeftijd is dit echter niet gelijk verdeeld over de condities ($F(3, 124) = 4.00; p < 0.01$). De gemiddelde leeftijd in lijst 1 en 2 ligt rond de 31 jaar (S. D. = 16.64 respectievelijk S. D. = 16.99), in lijst 3 rond de 22 jaar (S.D. = 1.90) en in lijst 4 rond de 26 jaar (S.D. = 7.48). Daarbij is opleidingsniveau niet gelijk verdeeld over de lijsten ($\chi^2(6) = 22.67; p < 0.01$). Dit verschil ligt aan de verdeling van respondenten die HBO als opleidingsniveau hebben. In lijst 3 zitten geen respondenten met HBO als opleidingsniveau, terwijl dit aantal voor lijst 1, 2 en 3 respectievelijk 1, 3 en 2 is. Hierdoor verschillen lijst 2 en 3 significant van elkaar ($p < 0.01$).

3.3 Procedure

Het experiment werd achter de computer in een stille ruimte afgenomen. Voor elke ronde varieerde het aantal respondenten tussen de een en zes. De respondenten werd duidelijk gemaakt dat het de bedoeling was om op hun eigen werk te richten. Iedere respondent kreeg de instructie en de beoordelingsstellingen van de geluidsfragmenten geprint voor zich. In de instructie stond het introductieverhaaltje over het scenario van de supermarktparkeergarage en een voorbeeld van de beoordelingsschalen. Vervolgens kon de respondent vanuit Google Drive middels een afspeellijst de geluidsfragmenten afspelen. Na elk geluidsfragment vulde de respondent de beoordelvingsvragen in.

Na de afname van het onderzoek waren er per respondent 72 beoordelingen beschikbaar (acht geluidsfragmenten maal negen beoordelingsvragen).

De proefleiders bleven in de buurt van de respondenten indien ze nog vragen hadden. Nadat de respondent de beoordelingsstellingen had ingevuld, werd de respondent gevraagd om nog een aantal demografische gegevens te beantwoorden, zoals: leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en moedertaal. Als laatste vroegen de proefleiders of de respondenten iets was opgevallen aan het experiment, zodat in de gaten werd gehouden of de manipulatie zoveel mogelijk onopgemerkt bleef. Wat volgens de respondenten vooral op viel, was het verschil tussen de T1-sprekers en T2-sprekers. De rest van de manipulaties werd niet opgemerkt.

3.4 Metingen

De brongeloofwaardigheid van de spreker werd gemeten door middel van drie constructen: competentie, karakter en sociabiliteit. Deze drie constructen vormen volgens McCroskey en Young (1981) de brongeloofwaardigheid van de spreker. Het construct 'Competentie' werd gemeten door de volgende drie stellingen (zie Appendix B): 'De supermarktmanager komt intelligent op mij over', 'De supermarktmanager komt geïnformeerd op mij over' en 'De supermarktmanager lijkt mij een expert'. Het construct 'Karakter' werd gevormd door de stellingen: 'De supermarktmanager lijkt mij oneerlijk', 'De supermarktmanager lijkt mij onsympathiek.' en 'De supermarktmanager lijkt mij betrouwbaar'. Tot slot vormden de stellingen 'De supermarktmanager lijkt mij sociaal', 'De supermarktmanager komt onvriendelijk op mij over' en 'Ik voel me betrokken bij het verhaal van de supermarktmanager' het construct 'Sociabiliteit'.

Alle stellingen werden beoordeeld aan de hand van een 7-punts Likertschaal. Uit onderzoek blijkt dat een reeks tussen vijf en negen het beste is voor responsalternatieven, waarbij een oneven getal van antwoordopties de voorkeur heeft. Hierdoor kan er ook een neutrale positie worden ingenomen, die niet wordt uitgebuit wanneer er genoeg responsalternatieven zijn. De respondent heeft dan minder aanleiding om een neutraal antwoord te geven, omdat er nog genoeg alternatieve antwoorden zijn (Cox, 1980). Ook blijkt dat onzekere en neutrale antwoorden eerder worden gegeven bij 3-punts- of 5-puntsschalen en minder bij 7-puntsschalen of meer (Matell & Jacoby, 1972). Daarbij lijken schalen met zeven, acht, negen of tien punten het meest betrouwbaar te zijn en verdienen schalen met zeven, negen of tien punten de voorkeur bij respondenten (Preston & Colman, 2000). Uiteindelijk is er in dit onderzoek gekozen voor een oneven en betrouwbare schaal die de voorkeur heeft bij respondenten: de 7-puntsschaal.

Drie schaalvragen moesten omgepoold worden. Bij deze vragen had een beoordeling helemaal rechts op de schaal ('eens') niet een positieve betekenis, maar een negatieve betekenis. Een voorbeeld staat hieronder.

5. De supermarktmanager lijkt mij oneerlijk						
Oneens	0	0	0	0	0	Eens

Deze enquêteringstechniek is gebruikt om de respondenten alert te houden tijdens de vragenlijst. Voordat de variantie-analyses uitgevoerd konden worden, moesten vraag 3, 5 en 7 omgepoold worden. Hierdoor had de meest linker beoordeling altijd een negatieve beoordeling en de meest rechter beoordeling een positieve beoordeling.

4 Resultaten

Als eerst wordt de betrouwbaarheid van de drie constructen 'Competentie', 'Karakter' en 'Sociabiliteit' besproken. Daarna komt de beschrijvende statistiek aan bod van de drie constructen en tot slot een beschrijving van de toetsende statistiek.

4.1 Betrouwbaarheid

Tabel (3) geeft per construct de betrouwbaarheid weer die is berekend met Cronbachs Alpha, een maat die interne consistentie aangeeft van items. Een vragenconstruct heeft interne consistentie wanneer Cronbachs Alpha boven de 0.61 uitkomt (Field, 2009). Elk vragenconstruct bestaat uit drie vragen die elk de competentie, het karakter en de sociabiliteit van de bron (samen de brongeloofwaardigheid) bevragen. De vragen uit het cluster 'Competentie' hangen samen en zijn betrouwbaar ($\alpha = 0.85$). Het construct 'Karakter' is ook betrouwbaar ($\alpha = 0.70$). Tot slot is de Cronbachs Alpha eveneens voor het construct 'Sociabiliteit' hoog genoeg ($\alpha = 0.66$). De onderstaande betrouwbaarheid per construct in tabel (3) maakt het mogelijk om verder te rekenen met gemiddelden per construct in plaats van gemiddelden per item.

Tabel 3. *Betrouwbaarheid per construct aangevuld met itemnummering en voorbeeldvragen (N=32)*

#	Construct	Items	Voorbeeldvraag	Cronbach's α
1	Competentie	1,6,9	De supermarktmanager komt intelligent op mij over. Oneens/Eens	0.85
2	Karakter	5,7,8	De supermarktmanager komt onvriendelijk op mij over. Oneens/Eens.	0.70
3	Sociabiliteit	2, 3, 4	De supermarktmanager lijkt mij sociaal. Oneens/Eens	0.66

4.2 Beschrijvende statistiek

In tabel (4), (5) en (6) staat de beschrijvende statistiek van de constructen 'Competentie', 'Karakter' en 'Sociabiliteit' per conditie en per spreker.

4.3 Toetsende statistiek

Met behulp van een meerweg ANOVA is voor de constructen 'Competentie', 'Karakter' en 'Sociabiliteit' getoetst op significante verschillen tussen de vier condities en moedertaal. De meerweg ANOVA is een variantie-analyse waarmee twee of meer verschillende groepen met elkaar vergeleken worden in combinatie met één of meerdere onafhankelijke variabelen (Field, 2009). Met deze statistische toets kunnen hoofdeffecten en interactie-effecten van onafhankelijke variabelen worden berekend.

4.3.1 Toetsende statistiek: Competentie

Uit een meerweg ANOVA bleek dat er geen hoofdeffect was voor gevulde pauzes ($F(1, 120) = 2.37; p = 0.13$) of stille pauzes ($F(1, 120) = 2.65; p = 0.11$). Wel is er een significant effect gevonden voor moedertaal ($F(1, 120) = 23.55; p < 0.01; \eta^2 = 0.16$). T1-sprekers worden beduidend beter beoordeeld over de condities heen dan T2-sprekers. Voor gevulde pauzes en stille pauzes ($F < 1$), gevulde pauzes en moedertaal ($F(1, 120) = 1.79; p = 1.18$) en stille pauzes en moedertaal ($F(1, 120) = 2.65; p = 0.11$) werd echter geen significant interactie-effect gevonden.

Verder kwam er uit de variantie-analyse wel een drieweginteractie-effect, namelijk een interactie-effect van gevulde pauzes, stille pauzes en moedertaal ($F(1, 120) = 5.35; p = 0.02; \eta^2 = 0.04$). Om dit interactie-effect verder uit te diepen, is de data gesplitst op moedertaal. Op deze manier kon er getoetst worden of het effect van gevulde en stille pauzes verschilde bij T1-sprekers en T2-sprekers. Vervolgens werd er wederom een meerweg ANOVA gebruikt om de data te toetsen. Hieruit bleek een hoofdeffect voor gevulde pauzes bij T1-sprekers ($F(1, 60) = 4.37; p = 0.04$). Dit betekent dat gevulde pauzes bij T1-sprekers voor een significant hogere beoordeling zorgen omtrent competentie van de bron dan bij T2-sprekers.

Tabel 4. Gemiddelden (en standaarddeviaties) per conditie per spreker voor het construct competentie ($N=32$)

	T1-spreker (eerstetaalspreker)	T2-spreker (tweedetaalspreker)
Wel gevulde pauzes, wel stille pauzes	3.72 (1,07)	3.36 (1.15)
Wel gevulde pauzes, geen stille pauzes	4.33 (1.05)	3.42 (0.91)
Geen gevulde pauzes, wel stille pauzes	4.69 (0.82)	3.03 (0.92)
Geen gevulde pauzes, geen stille pauzes	4.41 (1.03)	3.82 (1.18)
Totaal	4.29 (1.04)	3.41 (1.06)

4.3.2 Toetsende statistiek: Karakter

Uit de toetsen voor het construct 'Karakter' bleken geen significante effecten. Er was geen hoofdeffect van gevulde pauzes ($F(1, 120) = 1.07; p = 0.30$), stille pauzes ($F(1, 120) = 1.28; p = 0.26$) of moedertaal ($F(1, 120) = 1.28; p = 0.26$). Interactie-effecten van gevulde pauzes en stille pauzes bleven ook uit ($F < 1$). Tevens werd er geen interactie-effect gevonden voor gevulde pauzes en moedertaal ($F < 1$) en stille pauzes en moedertaal ($F(1, 120) = 3.43; p = 0.07$). Een drieweginteractie-effect van gevulde pauzes, stille pauzes en moedertaal bleef eveneens uit ($F(1, 120) = 2.57; p = 0.11$).

Tabel 5. Gemiddelden (en standaarddeviaties) per conditie per spreker voor het construct karakter ($N=32$)

	T1-spreker (eerstetaalspreker)	T2-spreker (tweedetaalspreker)
Wel gevulde pauzes, wel stille pauzes	4.91 (0.84)	4.67 (0.64)
Wel gevulde pauzes, geen stille pauzes	4.52 (1.12)	4.36 (0.85)
Geen gevulde pauzes, wel stille pauzes	4.83 (0.99)	4.08 (0.68)
Geen gevulde pauzes, geen stille pauzes	4.23 (1.28)	4.63 (0.93)
Totaal	4.62 (1.08)	4.43 (0.80)

4.3.3 Toetsende statistiek: Sociabiliteit

Zowel bij gevulde pauzes als bij stille pauzes bleek geen hoofdeffect te zijn (F 's < 1). Bij het construct 'Sociabiliteit' bleek uit de meerweg ANOVA dat er een significant verschil is tussen T1-sprekers en T2-

sprekers over de condities heen ($F(1, 120) = 10.11; p < 0.01; \eta^2 = 0.08$). Zoals ook in tabel (6) te zien is, worden T1-sprekers beter beoordeeld op het gebied van sociabiliteit dan T2-sprekers. Verder was er geen interactie-effect van gevulde pauzes en stille pauzes ($F < 1$), gevulde pauzes en moedertaal ($F(1, 120) = 1.10; p = 0.30$) en stille pauzes en moedertaal ($F(1, 120) = 2.39; p = 0.13$). Ten slotte was er sprake van een drieweginteractie-effect van gevulde pauzes, stille pauzes en moedertaal ($F(1, 120) = 7.19; p = 0.01; \eta^2 = 0.06$). Dit effect werd op dezelfde manier uitgediept zoals bij het construct 'Competentie' door middel van het splitsen van de data op moedertaal. Met deze gegevens werd gekeken of gevulde of stille pauzes iets anders betekenen bij T1-sprekers of T2-sprekers. Uit de meerweg ANOVA kwam een interactie-effect van gevulde pauzes en stille pauzes bij een T2-spreker ($F(1, 60) = 5.25; p = 0.03; \eta^2 = 0.08$). Bij T1-sprekers blijkt dus geen effect van gevulde pauzes en stille pauzes op de sociabiliteit van de spreker. Bij de T2-sprekers is er echter wel een interactie-effect van gevulde pauzes en stille pauzes op de sociabiliteit op de spreker. Door middel van het selecteren van de T2-sprekers en het splitsen op gevulde pauzes is geprobeerd de data verder te duiden. Met de onafhankelijke t-toets die daarop volgde, zijn de gemiddelden vergeleken en hieruit bleek dat de gemiddelde sociabiliteit van T2-sprekers hoger was bij *geen* gevulde pauzes en *geen* stille pauzes ($t(30) = -2.48, p = 0.02$). Bij T2-sprekers wordt de sociabiliteit hoger beoordeeld wanneer er geen gevulde pauzes en geen stille pauzes aanwezig zijn in de spraak.

Tabel 6. *Gemiddelden (en standaarddeviaties) per conditie per spreker voor het construct sociabiliteit (N=32)*

	T1-spreker (eerstetaalspreker)	T2-spreker (tweedetaalspreker)
Wel gevulde pauzes, wel stille pauzes	4.21 (0.73)	4.06 (0.88)
Wel gevulde pauzes, geen stille pauzes	4.31 (0.79)	3.83 (0.67)
Geen gevulde pauzes, wel stille pauzes	4.80 (0.67)	3.56 (0.79)
Geen gevulde pauzes, geen stille pauzes	4.20 (1.27)	4.20 (0.65)
Totaal	4.38 (0.91)	3.91 (0.78)

5 Conclusie en discussie

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek besproken met de bijbehorende beperkingen, terugkoppelingen naar de literatuur en aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

De nadruk in dit onderzoek lag op de vraag of spraak met pauzes een effect heeft op de brongeloofwaardigheid van de spreker. Pauzes bleken vooral een effect te hebben op de verwerking en de verwachtingen (Corley & Stewart, 2008; Tree, 2001; Arnold et al., 2004; Brennan & Williams, 1995) van de luisteraar en zouden uiteindelijk leiden tot een effect op de brongeloofwaardigheid van de spreker (Miller & Hewgill, 1964; McCroskey & Mehrley, 1969; Hosman & Siltanen, 1994; O'Barr, 1982; Hosman 1989). De relevantie van dit onderzoek lag vooral in het meten van het effect van pauzes op het concept brongeloofwaardigheid. Tot nu toe is veel onderzoek gedaan naar het effect van pauzes op begrijpelijkheid en de vloeiendheid van de bron, maar nog niet veel naar brongeloofwaardigheid.

Tevens werd onderzocht of stille pauzes een groter effect hebben op de brongeloofwaardigheid van de spreker dan gevulde pauzes. Stille pauzes geven minder informatie aan de luisteraar over spreekvertraging (Tree, 2001). Op basis van deze literatuur werd voorspeld dat sprekers die gebruik maken van stille pauzes om deze reden als minder sociaal worden gezien, waarmee de sociabiliteit van de spreker lager wordt beoordeeld.

Vanuit de literatuur over het verschil tussen T1-sprekers en T2-sprekers werd verwacht dat pauzes een groter effect hebben op de brongeloofwaardigheid bij T2-sprekers dan bij T1-sprekers. T2-sprekers hebben andere grammaticakennis (Davies & Elder, 2008), andere vloeiendheid (Poullisse, 1999) en strijd met de taalstructuur van de moedertaal (Costa en Caramazza, 1999; Hermans et al., 1998) vergeleken met T1-sprekers. Verder verschilt bij T1-sprekers en T2-sprekers het gebruik van pauzes (Bosker et al, 2014; Lennon, 1990; Hawkins & Bazergui, 1996), waardoor pauzes een groter effect hebben op de beoordeling van een T2-spreker dan een T1-spreker (Blankenship & Holtgraves, 2005; Strongman & Woosely 1976; Giles, 1970). Daarom werd verwacht dat T2-sprekers die gevulde pauzes en stille pauzes toepasten in spraak, minder hoge scores zouden krijgen van beoordelaars op brongeloofwaardigheid.

Het experiment toont aan dat T1-sprekers beter worden beoordeeld dan T2-sprekers op competentie en sociabiliteit, ongeacht of de spreker gebruik maakte van pauzes. Wanneer T1-sprekers gevulde pauzes in hun spraak hadden, dan werden ze beter beoordeeld omtrent competentie dan T2-sprekers (zie tabel 4). Daarbij wordt de sociabiliteit van T2-sprekers hoger beoordeeld, wanneer de T2-spreker niet pauzeert in zijn of haar spraak met gevulde pauzes en stille pauzes (zie tabel 6). Bij T1-sprekers bleek praten zonder stille pauzes en gevulde pauzes geen invloed te hebben op de beoordeling van sociabiliteit.

Spraak waarin gevulde pauzes en stille pauzes voorkomen, heeft geen negatief effect op de brongeloofwaardigheid van de spreker vergeleken met spraak waar geen pauzes in voorkomen. Daarom kan de eerste hypothese niet worden aangenomen. Uit het experiment bleek geen hoofdeffect van gevulde pauzes of stille pauzes en geen interactie-effect van gevulde pauzes en stille pauzes. Sprekers die gebruik maken van gevulde pauzes en stille pauzes worden niet lager beoordeeld op brongeloofwaardigheid dan sprekers die dat niet doen.

De tweede hypothese: het effect van stille pauzes op de brongeloofwaardigheid van de spreker is groter dan het effect van gevulde pauzes op de brongeloofwaardigheid van de spreker, kan ook niet worden bevestigd. Uit de resultaten bleek geen effect van stille pauzes of gevulde pauzes, derhalve ook geen groter effect van stille pauzes dan gevulde pauzes.

De laatste hypothese kan grotendeels worden bevestigd. Het effect van pauzes op de brongeloofwaardigheid van de spreker is groter bij T2-sprekers dan bij T1-sprekers voor de constructen competentie en sociabiliteit. T2-sprekers werden slechter beoordeeld op competentie dan T1-sprekers, wanneer de sprekers gevulde pauzes in hun spraak hadden. Dit resultaat ondersteunt wat in de literatuur wordt vermeld over het effect van pauzes op de competentie van T2-sprekers (Strongman & Woosely, 1976; Giles, 1970). Deze uitkomst komt waarschijnlijk doordat T2-sprekers meer moeite moeten doen voor het vormen van betekenis en kiezen van woorden dan

T1-sprekers. T2-sprekers beschikken niet altijd over de benodigde woordenschat en grammaticakennis (Gass & Varonis, 1991; Davies & Elder, 2008). Luisteraars weten waarschijnlijk ook dat de pauzes meer gerelateerd zijn aan deze problemen dan bij T1-sprekers (Bosker et al, 2014). Vanwege deze reden zijn de pauzes minder informatief voor de boodschap en minder voorspellend. T2-sprekers informeren op deze manier minder hun luisteraars wanneer ze gebruik maken van gevulde pauzes. Echter, er was geen resultaat voor stille pauzes en T2-sprekers. Het kan zijn dat gevulde pauzes meer gerelateerd worden aan formuleringsproblemen dan stille pauzes op het gebied van competentie.

T2-sprekers werden tevens beter beoordeeld dan T1-sprekers op sociabiliteit als beide pauzes, gevulde pauzes en stille pauzes, weg werden gelaten in hun spraak. Deze gegevens ondersteunen het idee dat T2-sprekers een sociale barrière hebben vergeleken T1-sprekers (Ryan & Garanza, 1975; Arthur et al., 1974). Bij T2-sprekers hebben pauzes een groter effect op de sociabiliteit dan bij T1-sprekers. Bij T1-sprekers droegen pauzes niet bij aan een beduidend slechtere of betere beoordeling van de brongeloofwaardigheid of één van de onderliggende constructen. Het effect van pauzes op competentie en sociabiliteit is groter bij T2-sprekers dan bij T1-sprekers.

De onderzoeksvraag die aan het begin van het onderzoek is gesteld: 'Heeft spraak met pauzes een effect op de brongeloofwaardigheid van sprekers?', kan nu worden beantwoord. De aanwezigheid van gevulde pauzes en stille pauzes, mag dan geen algemeen effect hebben op de brongeloofwaardigheid van de spreker, voor T2-sprekers geldt dat spraak met gevulde pauzes een negatief effect heeft op de competentie van de bron vergeleken met T1-sprekers. De aanwezigheid van pauzes heeft verder geen effect op de brongeloofwaardigheid, maar de afwezigheid van gevulde pauzes en stille pauzes zorgt voor een betere beoordeling van de sociabiliteit van de bron vergeleken met T1-sprekers. Deze bevindingen laten zien dat pauzes op een groot gedeelte van de brongeloofwaardigheid (competentie en sociabiliteit) van de spreker een negatief effect hebben bij T2-sprekers.

Het wegblijven van een algemeen effect van pauzes kan liggen aan het gebruiken van een enkele taak in het experiment. Meerdere luistertaken hadden wellicht kunnen leiden tot een genuanceerder effect van pauzes op de brongeloofwaardigheid. Bovendien was het parkeerplaatsscenario gericht op het voorzien van informatie. In het geluidsfragment hoorde de respondent alleen de verschillende opties voor de plek van de parkeerplaats en werd gezegd dat de buurtbewoners gingen stemmen. Mogelijk had ervoor gekozen moeten worden om de respondent ook te laten stemmen, zodat er meer betrokkenheid zou zijn geweest bij de geloofwaardigheid van de bron. Tevens had in dat geval een verandering van houding getest kunnen worden. Daarmee zou er een brongeloofwaardigheid zijn getest die meer inspeelt op de verandering van attitude en overtuigingskracht, zoals Aristoteles voornamelijk ethos en brongeloofwaardigheid omschreef (McCroskey & Young, 1981).

In het experiment is gebruik gemaakt van acht verschillende sprekers, waardoor de resultaten veel kracht worden bijgezet. De resultaten wat betreft T2-sprekers kunnen maar in een bepaalde mate worden gegeneraliseerd, aangezien alleen T2-sprekers zijn gekozen die Engels als moedertaal hebben. Vervolgonderzoek zou T2-sprekers moeten gebruiken met verschillende moedertalen, omdat verschillende accenten anders beoordeeld worden door de luisteraar (Ryan & Carranza, 1975).

Opmerkelijk is dat er helemaal geen effecten zijn gevonden voor het construct 'Karakter'. Pauzes in spraak hebben in minder mate effect op de beoordeling van het karakter van de bron. Uit de resultaten kwam ook dat luisteraars T1-sprekers en T2-sprekers niet beduidend anders beoordelen op karakter wanneer er pauzes voorkwamen in spraak. Een mogelijke verklaring is dat luisteraars geen effect van pauzes ervaren op de intentie om geloofwaardig over te komen en karaktereigenschappen van de spreker.

Een fout in het onderzoeksontwerp kan de betere beoordeling van T2-sprekers vergeleken met T1-sprekers verklaren. Na het afnemen van het onderzoek bleek dat er een codeerfout aanwezig was in de onderzoeksopzet. Er zijn wel evenveel respondenten verdeeld over de condities, maar de verdeling van de respondenten over de lijsten klopt niet. De respondenten hebben niet alle acht de

condities beluisterd (vier condities voor de pauzes maal twee soorten sprekers), maar slechts vier. In lijst 1 en 3 horen de respondenten de T2-sprekers meer aarzelen en in lijst 2 en 4 horen de respondenten de T1-sprekers meer aarzelen. Wanneer de respondent lijst 1 of 3 te horen kreeg, waren de geluidsfragmenten wellicht meer sturend en stereotype ten opzichte van de spreker.

Achteraf gezien is er geen sprake van een gelijke verdeling binnen respondenten. Desalniettemin, is er een gelijke verdeling tussen respondenten. Ondanks deze codeerfout zijn er toch significante effecten gevonden tussen respondenten. De lijsten zijn getoetst op significante verschillen door middel van een eenweg ANOVA. Daaruit bleek niet dat de lijsten beduidend van elkaar verschillen op constructen. Wel verschilden de lijsten op leeftijd en opleidingsniveau. In lijst 3 zaten minder HBO-ers dan in andere lijsten. Daarbij lag de leeftijd in lijst 3 en 4 lager dan in lijst 1 en 2. In principe zijn in het experiment genoeg respondenten gebruikt om de verschillen uit te middelen ($n=32$, iedere respondent beluisterde acht fragmenten).

Ondanks dat kan gesteld worden dat T2-sprekers beter beoordeeld worden op (constructen van) brongeloofwaardigheid, wanneer ze zo min mogelijk pauzes hebben in hun spraak. Daarmee is dit onderzoek een kleine stap in de richting om het effect van pauzes op de brongeloofwaardigheid van T1-sprekers en T2-sprekers te duiden. Onderzoekers zouden in de toekomst de literatuur kunnen verrijken door het concept brongeloofwaardigheid verder uit te diepen. Het zou interessant zijn om brongeloofwaardigheid als afhankelijke variabele verder te onderzoeken en te operationaliseren: waaruit bestaat het concept en hoe wordt dit het beste gemeten? In dit onderzoek verschilden de beoordeling van karakter beduidend vergeleken de andere constructen competentie en sociabiliteit en is het nog niet goed duidelijk waarom. Bij wijze van spreken -en aarzelen- zou dit het psycho- en sociolinguïstisch onderzoeksgebied meer resultaten bieden over het effect van linguïstische signalen.

Literatuur

- Arnold, J. E., Tanenhaus, M. K., Altmann, R. J., & Fagnano, M. (2004). The old and thee, uh, new disfluency and reference resolution. *Psychological Science*, *15*(9), 578-582.
- Arthur, B., Farrar, D., & Bradford, G. (1974). Evaluation reactions of college students to dialect differences in the English of Mexican-Americans. *Language and speech*, *17*(3), 255-270.
- Bailey, K. G. D., & Ferreira, F. (2003). Disfluencies affect the parsing of garden-path sentences. *Journal of Memory and Language*, *49*, 183-200.
- Blankenship, K. L., & Holtgraves, T. (2005). The role of different markers of linguistic powerlessness in persuasion. *Journal of Language and Social Psychology*, *24*(1), 3-24.
- Blankenship, K. L., & Craig, T. Y. (2007). Language and persuasion: Tag questions as powerless speech or as interpreted in context. *Journal of Experimental Social Psychology*, *43*(1), 112-118.
- Boersma, Paul & Weenink, David (2014). Praat: doing phonetics by computer [computerprogramma]. Versie 5.4, verkregen op 4 Oktober 2014 van <http://www.praat.org/>
- Bosker, H.R., Pinget, A.-F., Quené, H., Sanders T.J.M., & De Jong, N.H. (2013). What makes speech sound fluent? The contributions of pauses, speed and repairs. *Language Testing*, *30*(2), 159-175
- Bosker, H. R., Quené, H., Sanders, T., & de Jong, N. H. (2014). Native 'um's elicit prediction of low-frequency referents, but non-native 'um's do not. *Journal of memory and language*, *75*, 104-116.
- Bradac, J. J., Bowers, J. W., & Courtright, J. A. (1979). Three language variables in communication research: Intensity, immediacy, and diversity. *Human Communication Research*, *5*(3), 257-269.
- Brennan, S. E., & Williams, M. (1995). The Feeling of Another's Knowing: Prosody and Filled Pauses as Cues to Listeners about the Metacognitive States of Speakers. *Journal of memory and language*, *34*(3), 383-398.
- Chomsky, N. (1988). *Aspects of the Theory of Syntax* (Vol. 11). MIT press.
- Clark, H. H., & Fox Tree, J. E. (2002). Using < i> uh</i> and < i> um</i> in spontaneous speaking. *Cognition*, *84*(1), 73-111.
- Corder, S. P. (1967). The significance of learner's errors. *IRAL-International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, *5*(1-4), 161-170.
- Corley, M., MacGregor, L. J., & Donaldson, D. I. (2007). It's the way that you, er, say it: Hesitations in speech affect language comprehension. *Cognition*, *105*(3), 658-668.
- Corley, M., & Stewart, O. W. (2008). Hesitation disfluencies in spontaneous speech: The meaning of um. *Language and Linguistics Compass*, *2*(4), 589-602.

- Costa, A., & Caramazza, A. (1999). Is lexical selection in bilingual speech production language-specific? Further evidence from Spanish–English and English–Spanish bilinguals. *Bilingualism: Language and Cognition*, 2(03), 231-244.
- Cox, E. P. (1980). The optimal number of response alternatives for a scale: A review. *Journal of marketing research*, 407-422.
- Davidse, J. (2014). Het meten van power markers en vloeiendheid: twee vakgebieden één maat? Tijdschrift voor Taalbeheersing. Uitgave: Amsterdam University Press.
- Davies, A., & Elder, C. (Eds.). (2008). *Handbook of applied linguistics*. John Wiley & Sons.
- De Jong, N. H., Steinel, M. P., Florijn, A. F., Schoonen, R., & Hulstijn, J. H. (2012). Facets of speaking proficiency. *Studies in Second Language Acquisition*, 34(01), 5-34.
- De Jong, N. H., Groenhout, R., Schoonen, R., & Hulstijn, J. H. (2013). Second language fluency: Speaking style or proficiency? Correcting measures of second language fluency for first language behavior. *Applied Psycholinguistics*, 34.
- Derwing, T. M., Rossiter, M. J., Munro, M. J., & Thomson, R. I. (2004). Second language fluency: Judgments on different tasks. *Language learning*, 54(4), 655-679.
- Fayer, J. M., & Krasinski, E. (1987). Native and nonnative judgments of intelligibility and irritation. *Language Learning*, 37(3), 313-326.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. Sage publications.
- Gass, S. M., & Varonis, E. M. (1985). Variation in native speaker speech modification to non-native speakers. *Studies in Second Language Acquisition*, 7(01), 37-57.
- Giles, H. (1970). Evaluative reactions to accents. *Educational review*, 22(3), 211-227.
- Ginther, A., Dimova, S., & Yang, R. (2010). Conceptual and empirical relationships between temporal measures of fluency and oral English proficiency with implications for automated scoring. *Language Testing*, 27(3), 379-399.
- Towell, R., Hawkins, R., & Bazergui, N. (1996). The development of fluency in advanced learners of French. *Applied Linguistics*, 17(1), 84-119.
- Hermans, D., Bongaerts, T., De Bot, K., & Schreuder, R. (1998). Producing words in a foreign language: Can speakers prevent interference from their first language?. *Bilingualism: Language and Cognition*, 1(03), 213-229.
- Hosman, L. A., & Siltanen, S. A. (1994). The attributional and evaluative consequences of powerful and powerless speech styles: An examination of the 'control over others' and 'control of self' explanations. *Language & Communication*, 14(3), 287-298.
- Hosman, L. A., & Siltanen, S. A. (2011). Hedges, tag questions, message processing, and persuasion. *Journal of Language and Social Psychology*.

- Hovland, C., Janis, I., & Kelley, H. (1953). *Communication and Persuasion*. New Haven, GT: Yale University Press.
- Kelman, H. C., & Hovland, C. I. (1953). "Reinstatement" of the communicator in delayed measurement of opinion change. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 48(3), 327.
- Lennon, P. (1990). Investigating fluency in EFL: A quantitative approach. *Language learning*, 40(3), 387-417.
- Matell, M. S., & Jacoby, J. (1972). Is there an optimal number of alternatives for Likert-scale items? Effects of testing time and scale properties. *Journal of Applied Psychology*, 56(6), 506.
- McCroskey, J. C., & Mehrley, R. S. (1969). The effects of disorganization and nonfluency on attitude change and source credibility. *Communications Monographs*, 36(1), 13-21.
- McCroskey, J. C., & Young, T. J. (1981). Ethos and credibility: The construct and its measurement after three decades. *Communication Studies*, 32(1), 24-34.
- Miller, G. R., & Hewgill, M. A. (1964). The effect of variations in nonfluency on audience ratings of source credibility. *Quarterly Journal of Speech*, 50(1), 36-44.
- Mulac, A., Hanley, T.D., & Prigge, D.Y. (1974). Effects of phonological speech foreignness upon three dimensions of attitude of selected American listeners. *Quarterly Journal of Speech*, 1974, 60, 411-420.
- Munro, M. J., & Derwing, T. M. (1998). The Effects of Speaking Rate on Listener Evaluations of Native and Foreign-Accented Speech. *Language Learning*, 48(2), 159-182.
- O'Barr, W. M., (1982). *Linguistic evidence: Language, power, and strategy in the courtroom*. New York: Academic Press.
- Payne, K., Downing, J., & Fleming, J. C. (2000). Speaking Ebonics in a professional context: The role of ethos/source credibility and perceived sociability of the speaker. *Journal of technical writing and communication*, 30(4), 367-384.
- Poulisse, N. (1999). *Slips of the tongue: Speech errors in first and second language production* (Vol. 20). John Benjamins Publishing.
- Preston, C. C., & Colman, A. M. (2000). Optimal number of response categories in rating scales: reliability, validity, discriminating power, and respondent preferences. *Acta psychologica*, 104(1), 1-15.
- Ryan, E. B., & Carranza, M. A. (1975). Evaluative reactions of adolescents toward speakers of standard English and Mexican American accented English. *Journal of Personality and Social Psychology*, 31(5), 855.
- Strongman, K. T., & Woosley, J. (1967). Stereotyped reactions to regional accents. *British Journal of Social and Clinical Psychology*, 6(3), 164-167.

Tree, J. E. F. (1995). The effects of false starts and repetitions on the processing of subsequent words in spontaneous speech. *Journal of memory and language*, 34(6), 709-738.

Tree, J. E. F. (2001). Listeners' uses of um and uh in speech comprehension. *Memory & cognition*, 29(2), 320-326.

Erkenning

Ik wil graag Nivja de Jong, Willem Willemsen, Evan Willemsen, Elisa de Rooter en Anika Willemsen bedanken voor het behulpzame commentaar op de eerdere versies van dit onderzoek.

Appendix

- A. Spreektaak parkeerplaatsscenario
- B. Instructie en vragenlijst
- C. Pauze-inventarisatie
- D. Lijsten- en conditieverdeling

A. Spreektaak parkeerplaatsscenario

Taak 4: Presentatie in een bijeenkomst voor buurtbewoners

Je bent eigenaar van een supermarkt. De supermarkt heeft plannen om een nieuwe parkeerplaats te bouwen. De mensen die in de buurt wonen en mensen van de gemeente moeten informatie krijgen over de plannen. Daarom vertel je op de bijeenkomst voor buurtbewoners over de mogelijkheden voor de nieuwe parkeerplaats. Er zijn ongeveer 100 mensen naar de bijeenkomst gekomen.

Er zijn drie mogelijkheden voor een parkeerplaats: onder de grond, op het dak van de supermarkt of naast de supermarkt. Je wilt het liefste de tweede mogelijkheid (op het dak).

Je presenteert deze mogelijkheden op de bijeenkomst:

1. Je zegt dat je de eigenaar van de supermarkt bent. (Begin met: 'Geachte dames en heren')

2. Je vertelt over de drie oplossingen.

3. Je zegt dat 'op het dak' de beste oplossing is. Gebruik de voordelen (zie punten 1 & 2 in de tabel) en vertel ook over de nadelen (3 & 4). Overtuig het publiek waarom 'op het dak' de beste oplossing is.

Bekijk het schema hieronder:

		Onder de grond	Op het dak	Naast de supermarkt
1	Kosten voor supermarkt	750.000 euro	400.000 euro	500.000 euro
2	Aantal parkeerplaatsen	300	500	400
3	Invloed voor omgeving	-	Bomen kappen	Bomen kappen en parkje weg
4	Geluidsoverlast	Weinig	Veel	Heel veel

*B. Instructie en vragenlijst**Instructieverhaal*

Beste respondent,

Je woont in een buurt waar er plannen zijn om een nieuwe parkeerplek aan te leggen. De supermarktmanager geeft vanavond een presentatie om de mogelijkheden uit te leggen voor de nieuwe parkeerplaats. Jij bent een van de honderd mensen die naar die bijeenkomst komt. Nadat de supermarktmanager uitleg heeft gegeven over de verschillende opties, wordt er namens de inwoners van de buurt gestemd over de beste optie.

Het is de bedoeling dat je stellingen waardeert op een schaal van 1 tot 7, waarbij 1= oneens en 7= eens.

Hieronder volgt een voorbeeld van een stelling.

De spreker lijkt mij deskundig:

Oneens   0 0 0 0 0 0 0   Eens

Je krijgt acht fragmenten te horen. Vul na elk fragment de vragen in die bij dat fragment horen. Lever aan het einde al je formulieren bij ons in.

Alvast bedankt voor je medewerking aan ons onderzoek!

Marinka Willemsen
Stephanie Bourgonje
Kirsten van Spronsen

Vragenlijst per geluidsfragment (alleen de uiterste antwoorden van de 7-punts Likertschaal zijn achter de vraag weergegeven)

1. De supermarktmanager komt intelligent op mij over. Oneens/Eens
2. De supermarktmanager lijkt mij sociaal. Oneens/Eens
3. De supermarktmanager komt onvriendelijk op mij over. Oneens/Eens
4. Ik voel me betrokken bij het verhaal van de supermarktmanager. Oneens/Eens
5. De supermarktmanager lijkt mij oneerlijk. Oneens/Eens
6. De supermarktmanager komt geïnformeerd op mij over. Oneens/Eens
7. De supermarktmanager lijkt mij onsympathiek. Oneens/Eens
8. De supermarktmanager lijkt mij betrouwbaar. Oneens/Eens
9. De supermarktmanager lijkt mij een expert. Oneens/Eens
10. Leeftijd
11. Opleidingsniveau
12. Geslacht
13. Moedertaal

C. Pauze-inventarisatie

Conditie 1			Conditie 2			Conditie 3			Conditie 4		
Fragment (f)	Stille pauzes (sec)	Gevulde pauzes (S)	Fragment	Stille pauzes (sec)	Gevulde pauzes (S)	Fragment	Stille pauzes (sec)	Gevulde pauzes (S)	Fragment	Stille pauzes (sec)	Gevulde pauzes (S)
Lijst 1, f1	14	39	Lijst 1, f2	5	23	Lijst 1, f3	10	3	Lijst 1, f4	4	2
Lijst 1, f5	20	28	Lijst 1, f6	4	20	Lijst 1, f7	12	2	Lijst 1, f8	5	3
Lijst 2, f4	15	16	Lijst 2, f1	6	28	Lijst 2, f2	19	0	Lijst 2, f3	6	3
Lijst 2, f8	14	12	Lijst 2, f5	4	28	Lijst 2, f6	13	1	Lijst 2, f7	3	2
Lijst 3, f3	10	32	Lijst 3, f4	4	16	Lijst 3, f1	14	2	Lijst 3, f2	5	0
Lijst 3, f7	12	22	Lijst 3, f8	5	12	Lijst 3, f5	20	1	Lijst 3, f6	4	1
Lijst 4, f2	19	23	Lijst 4, f3	6	32	Lijst 4, f4	15	2	Lijst 4, f1	6	2
Lijst 4, f6	13	20	Lijst 4, f7	3	22	Lijst 4, f8	14	3	Lijst 4, f5	4	1
Gemiddeld	15	24	Gemiddeld	5	25	Gemiddeld	15	2	Gemiddeld	5	2

Zie voor meer informatie over de lijsten en condities Appendix D

D. Lijsten- en conditieverdeling

Fragment	Lijst 1	Lijst 2	Lijst 3	Lijst 4
1	T1_A_1	T1_A_2	T1_A_3	T1_A_4
2	T2_A_2	T2_A_3	T2_A_4	T2_A_1
3	T1_B_3	T1_B_4	T1_B_1	T1_B_2
4	T2_B_4	T2_B_1	T2_B_2	T2_B_3
5	T1_C_1	T1_C_2	T1_C_3	T1_C_4
6	T2_C_2	T2_C_3	T2_C_4	T2_C_1
7	T1_D_3	T1_D_4	T1_D_1	T1_D_2
8	T2_D_4	T2_D_1	T2_D_2	T2_D_3

Legenda

T1= T1-spreker (eerstetaalspreker)

T2= T2-spreker (tweedetaalspreker)

1= Conditie 1: wel gevulde pauzes, wel stille pauzes

A= spreker 1

2= Conditie 2: wel gevulde pauzes, geen stille pauzes

B= spreker 2

3= Conditie 3: geen gevulde pauzes, wel stille pauzes

C= spreker 3

4= Conditie 4: geen gevulde pauzes, geen stille pauzes

D= spreker 4